

FORSKNING OG TILGANG TIL FORSKNINGSRESULTATER

KLAUS JØRAN TOLLAN
HOVEDBIBLIOTEKAR, HØGSKOLEN I GJØVIK

Det norske samfunnet bruker hvert år store summer på høyskoler og universiteter. For disse investeringene vil samfunnet ha noe tilbake. Høyskoler og universiteter er gjennom en og samme lov pålagt tre hovedoppgaver: Vi skal gi *undervisning* til studenter slik at samfunnet får tilgang til kompetent arbeidskraft. For Høgskolen i Gjøvik betyr det at vi skal bidra til å løse samfunnets behov for blant annet sykepleiere, økonomer og ingeniører. For å gi en relevant og best mulig utdanning skal den være basert på det beste og siste av *forskning* og forskningsresultater. Hensikten med forskningen er å frambringe ny kunnskap innen de ulike fagfeltene som det forskes på. Og - ikke minst - resultatene av forskningen skal *formidles* og gjøres tilgjengelig for studenter, fagfolk og allmenheten. Denne kronikken skal handle om det siste - hvordan høyskolens forskningsresultater gjøres tilgjengelig for både fagspesialister og allmenheten.

De siste årene har forskningsaktiviteten ved Høgskolen i Gjøvik vokst jevnt og trutt, og i dag utgjør den en betydelig andel av høyskolens totale aktivitet. Dette har sammenheng med ambisjonen om å etablere et universitet i Innlandet. Det er særlig forskningsaktiviteten som skiller tradisjonelle høyskoler og en høyskole med universitetsambisjoner/universitet. For å bedrive forskning i det omfanget man gjør, må HIGs forskere i stadig større grad hente ekstern finansiering - lokalt, nasjonalt og internasjonalt - for å gjennomføre sine prosjekter. Midlene som bevilges over statsbudsjettet er på langt nær tilstrekkelig, og for å få tak i eksterne midler konkurrerer HIGs andre forskere og forskningsinstitusjoner. Andre ganger inngår HIGs forskere i nettverk og partnerskap med andre forskere og institusjoner for å stå sterke i konkurransen om forskningsmidlene.

Å måle forskning og forskningsresultater er ikke det enkleste man kan gi seg i kast med. Forskningen selv har utviklet metoder og standarder for å sikre at resultatene er mest mulig korrekte, og et viktig element i dette er fagfelleevaluering. For å få formidle og publisere forskningsresultater på vitenskapelige konferanser og i vitenskapelige tidsskrifter blir artiklene vurdert av andre fageksperter innen det aktuelle fagområdet. Holder ikke artikkelen faglig mål blir den ikke antatt.

I Norge har man siden 2004 brukt det såkalte "tellekantsystemet" for å måle omfanget av vitenskapelig publiseringer gjort av forskere ved universiteter og høyskoler. Dette systemet er - i beste akademiske tradisjon - i seg selv gjenstand for mange diskusjoner innad i sektoren, men siden myndighetene innførte det har omfanget av publiseringene av forskere fra norske forskningsinstitusjoner økt betydelig. I 2004 hadde HIG for eksempel 8,2 publikasjonspoeng registrert i "tellekantsystemet". Åtte år senere var antallet publikasjonspoeng økt til 88,6. Denne formidable økningen på 980,5 % hadde ikke vært mulig uten midlene som blant eksterne midler.

Under Forskningsdagene er det naturligvis forskningsaktiviteten som står i fokus. Et element i forskningsaktiviteten er formidling av forskningsresultater, og for å ivareta vårt ansvar for spredning av kunnskap følger HIG en rekke strategier og virkemidler. Publisering i relevante internasjonale vitenskapelige kanaler er en viktig del av dette. På den måten sikrer man at HIG-forskernes forskning blir gjenstand for faglig vurdering og relevans. Er forskningen god nok blir den brukt og sitert av andre og tatt opp i kunnskapsbasen innen fagfeltet. Men denne forskningen er ikke umiddelbart tilgjengelig for andre enn fagfolk,

og ofte kan det være både dyrt og vanskelig å få tak i den. For å bidra til lettere tilgang til vitenskapelige artikler har det de siste 10-15 årene vært fokus på såkalt open access publisering.

Hensikten med open access er å lette tilgangen til vitenskapelige artikler og faglige arbeider, og ved HIG og andre høgschooler/universiteter har man opprettet institusjonelle arkiver hvor faglige arbeider gjøres tilgjengelig for alle som har tilgang til internett. Flere institusjoner har sågar opprettet egne publiseringsfond for å få enda flere publikasjoner raskere tilgjengelige via open access. Høgskolen i Gjøviks institusjonelle arkiv for faglige og vitenskapelige arbeider (HIGIA) er HIGs verktøy for å sørge for at faglige arbeider utført av høgskolens studenter og ansatte er lett tilgjengelige. HIGIA inneholder foruten vitenskapelige artikler også studentarbeider på bachelor-, master- og phd-nivå.

Fra et faglig arbeid blir gjort tilgjengelig i HIGIA tar det normalt bare en ukes tid før søkemotoren Google har funnet og indeksert den. Da er arbeidet i prinsippet tilgjengelig for hele verden, og vi ser at arbeidene til HIGs forskere og studenter på denne måten når ut til svært mange land. Hvert år blir ca. 200 slike faglige arbeider gjort fritt tilgjengelig for allmenheten. Gjennom HIGIA sørger HIG for at alle med tilgang til internett lett får tilgang til deler av kunnskapsproduksjonen.